

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่..... 2673 ทท
วันที่..... ๗.๘. 2547 14.00

ที่ นร. 1117/ 554

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
128 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กทม. 10400

16 เมษายน 2547

สพป. 1/247
วันที่ 16/247
เวลา 15.30

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “แนวทางการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศ” จำนวน 1 ชุด พร้อมสำเนา จำนวน 100 ชุด

ด้วย พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 กำหนดให้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ในปัญหา ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่บัญญัติไว้ใน หมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในการนี้ สภาที่ปรึกษาฯ ได้มีมติในคราวประชุม ครั้งที่ 6/2547 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2547 ให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับ “แนวทางการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศ” โดยมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไปด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพรรณราย ชันถกิจ)

รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. 0-2612-9222 ต่อ 218,222

โทรสาร 0-2216-5222

ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศ

1. ความเป็นมา

ปัญหามลพิษด้านน้ำเสียที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการเพื่อป้องกันแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆหลายหน่วยงาน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควรเนื่องจากแผนดำเนินการขาดความชัดเจนและไม่สอดคล้องกัน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและขาดการสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานวางแผนและดำเนินการปฏิบัติงานในลักษณะต่างคนต่างทำจนเกิดความซ้ำซ้อนของงานและความสับสนจนไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาคือคุณภาพน้ำในแม่น้ำหลายสายเสื่อมโทรมขึ้นทุกปี ชุมชนเมืองมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ภัยน้ำเสียคุกคามส่งผลกระทบต่อสุขภาพพลานามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากขาดการจัดการน้ำเสียหรือมีการจัดการน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ละเลยหรือต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำเสียและสูญเสียงบประมาณของรัฐ

มลพิษด้านน้ำเสียมีแหล่งที่มามาจากชุมชนขนาดใหญ่ กลาง เล็ก เกษตรกรรมบางประเภท อุตสาหกรรมบางประเภทและที่สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากน้ำเสียชุมชนซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการจัดการน้ำเสียโดยการก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนแล้วเป็นจำนวนหลายหมื่นล้านบาทแต่การดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบประสบปัญหา และอุปสรรคมาโดยตลอดทั้งด้านขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรที่ชำนาญ และที่สำคัญคือขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการจนไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อีกทั้งยังขาดความเข้าใจและเกิดความสับสนในการปฏิบัติงานจัดการน้ำเสียของหน่วยงานภาครัฐเนื่องจากไม่มีแผนการจัดการที่ชัดเจนและสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการน้ำเสียชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งด้านการศึกษาสำรวจความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม และการออกแบบรายละเอียดเพื่อก่อสร้างและงบประมาณสำหรับดำเนินการก่อสร้างระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสีย โดยเฉพาะด้านการก่อสร้างนี้ภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณให้ไปแล้วกว่า 67,000 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างระบบรวบรวมน้ำเสียและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนให้แก่เทศบาลต่างๆ เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และอบต. บางแห่ง มีระบบบำบัดน้ำเสียทั้งที่ก่อสร้างเสร็จแล้วและที่อยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้าง รวมทั้งสิ้น 87 แห่ง ระบบบำบัดน้ำเสียเหล่านี้อยู่ในการดูแลรับผิดชอบในการเดินระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการเดินระบบโดยใช้บุคลากรของท้องถิ่นเองและบางแห่งว่าจ้างเอกชนที่มีความชำนาญการเดินระบบ หรือมอบหมายให้องค์กรจัดการน้ำเสียดำเนินการแทน ภายใต้บันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรจัดการน้ำเสีย

แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเดินระบบและดูแลรักษามาโดยตลอด ระบบบำบัดน้ำเสียหลายแห่งไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์

ปัญหาการเดินระบบบำบัดน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่มักเกิดกับพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการเดินระบบฯ เอง แต่ขาดความรู้ ความชำนาญ ขาดบุคลากร และงบประมาณ ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียขาดการดูแลและบำรุงรักษาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และระบบบำบัดน้ำเสียหลายแห่งเปิดเดินระบบไม่ต่อเนื่อง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย หรือไม่บำรุงรักษาเครื่องจักรอุปกรณ์ตามกำหนดเวลา จนเกิดการชำรุดเสียหาย และใช้งานไม่ได้ในที่สุด จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องทบทวนนโยบายในเรื่องที่จะแก้ไขและป้องกันภัยน้ำเสีย โดยสำรวจประเมินสรุปสภาพเป็นจริงโดยรวมของระบบบำบัดน้ำเสียทั้งที่สร้างไว้แล้วไม่เกิดประโยชน์ใช้สอยรวมทั้งระหว่างก่อสร้างและมีแผนจะสร้างต่อไปซึ่งทั้งหมดมีผลต่องบประมาณและภัยน้ำเสียซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมเป็นอย่างมาก รัฐควรมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารงานระบบฯ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเล็งเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชนทั่วประเทศจึงได้มอบหมายให้คณะทำงานศึกษาและอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกงดำเนินการศึกษาและจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เพื่อเสนอต่อสภาที่ปรึกษาและคณะรัฐมนตรีตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นทางเลือกในเชิงนโยบายในการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียให้บรรลุเป้าหมาย

2. การดำเนินการของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สภาที่ปรึกษาฯ โดยคณะทำงานศึกษาและอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำบางปะกงได้มีการดำเนินการศึกษาดังนี้ (1) ศึกษาข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบรวบรวมน้ำเสียชุมชนของประเทศ (2) จัดประชุมเสวนาโดยเชิญนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (3) การศึกษาดูงานโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราและโรงควบคุมคุณภาพน้ำของนนทบุรีของกรุงเทพมหานครและ (4) การเดินทางสำรวจมลพิษในแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลองและบางปะกงเพื่อศึกษาสภาพและคุณภาพน้ำซึ่งคณะทำงานฯ ได้นำความรู้และความคิดเห็นที่ได้มาประมวลและสังเคราะห์เพื่อจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะเรื่องแนวทางการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียรวมของประเทศต่อสภาที่ปรึกษาและคณะรัฐมนตรีต่อไป

3. การดำเนินการของภาครัฐ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน โดยจัดตั้งหน่วยตรวจสอบและฟื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศขึ้นเมื่อ

เดือนมีนาคม 2546 ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันของ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การจัดการน้ำเสีย และ กรมควบคุมมลพิษในการตรวจสอบในพื้นที่ ประเมินผล ประมาณการค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูปรับปรุงระบบ และ มอบหมายให้กรมควบคุมมลพิษรับผิดชอบดำเนินการจัดทำแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบรวบรวมและระบบบำบัด น้ำเสียรวมของชุมชนให้แล้วเสร็จภายในสิ้นเดือนพฤษภาคม 2546 ทั้งนี้แผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย จะเป็นแผนงานหรือกิจกรรมดำเนินส่วนหนึ่งที่บรรจุอยู่ในแผนการจัดการน้ำเสียชุมชนแห่งชาติด้วย โดยมีเป้าหมายให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการและมีความพร้อมในการบริหารงาน และดูแลบำรุงรักษา ระบบฯ ได้อย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2549 พื้นที่ดำเนินการครอบคลุมระบบบำบัดน้ำเสียที่ดำเนินการสำรวจ 77 แห่ง ไม่รวมระบบบำบัดน้ำเสียของกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง และโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการ/ชะลอโครงการ อีก 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลตำบลปากแพรก จังหวัดนครศรีธรรมราช และโครงการระบบบำบัด น้ำเสียจังหวัดสมุทรปราการ

กรมควบคุมมลพิษกำลังดำเนินการเพื่อให้การจัดการน้ำเสียชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในด้าน กฎหมายและด้านการบริหารจัดการ ดังนี้

1. กำหนดค่ามาตรฐานน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทอื่นๆ เช่น สถานีบริการจำหน่ายน้ำมัน เชื้อเพลิง อาคาร และที่ดินจัดสรร เป็นต้น
2. จัดทำคู่มือปฏิบัติสำหรับหน่วยงานท้องถิ่นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการจัดการน้ำเสียชุมชนและ อำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งจะช่วยให้ท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานระบบบำบัดน้ำเสียมากยิ่งขึ้น และลดปัญหา การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่มีขนาดใหญ่เกินความจำเป็น ซึ่งจะช่วยลดงบประมาณในการก่อสร้างลงด้วย
3. ดำเนินการเพื่อออกกฎกระทรวงฯ ตามมาตรา 73 ในการขอและออกใบอนุญาตเป็นผู้รับจ้างให้บริการ บำบัดน้ำเสียและเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่ง (ร่าง) กฎกระทรวงว่าด้วยการควบคุมการรับจ้าง ให้บริการบำบัดน้ำเสียและการควบคุมระบบบำบัดน้ำเสียได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว
4. ดำเนินการกำหนดอัตราค่าบริการบำบัดน้ำเสียสำหรับระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ตามมาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
5. สนับสนุนให้ท้องถิ่นเร่งรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกและความร่วมมือจากประชาชนเพื่อ การแก้ไขปัญหาน้ำเสียร่วมกัน
6. จัดทำแผนการจัดการน้ำเสียชุมชน โดยขณะนี้กรมควบคุมมลพิษได้เสนอแผนการจัดการน้ำเสียชุมชน ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และแผนการจัดการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ กลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547
7. จัดทำแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศ โดยขณะนี้กรมควบคุมมลพิษได้เสนอแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่ว

ประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และแผนฟื้นฟูและปรับปรุงฯ ดังกล่าว ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547 และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนฟื้นฟูและปรับปรุงฯ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอการสนับสนุนงบประมาณกลางปี 2547 วงเงินรวมทั้งสิ้น 186,982,000 บาท เพื่อดำเนินการสำรวจรายละเอียดวางแผน เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาล จำนวน 11 แห่ง สร้างความพร้อมให้ท้องถิ่น ภายหลังการดำเนินการฟื้นฟูและปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย จำนวน 33 แห่ง ปรับปรุง/ซ่อมแซมระบบบำบัดน้ำเสียให้สามารถใช้งานได้ จำนวน 5 แห่ง และสนับสนุนการเดินระบบและบำรุงรักษาของเทศบาล จำนวน 8 แห่ง

4. สถานภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียไปแล้วรวมทั้งสิ้น 67,290 ล้านบาท จนกระทั่งในปัจจุบันประเทศไทยมีระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั้งสิ้น 87 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ สามารถรองรับน้ำเสียได้ 2.8 ล้านลูกบาศก์เมตร/วัน รายละเอียดตามแผนภูมิที่ 1

งบประมาณการก่อสร้างระบบรวม และบำบัดน้ำเสีย 67,290 ล้านบาท (87 แห่ง) บำบัดน้ำเสียได้ 2.8 ล้านลูกบาศก์เมตร/วัน		กรมโยธาธิการ (เดิม) 13,250 ล้านบาท (ระบบบำบัดน้ำเสีย 50 แห่ง)	บำบัดน้ำเสียได้ 838,000 ลบ.ม./วัน
			โครงการที่ถูกระงับ 1 โครงการ บำบัดได้ 24,000 ลบ.ม./วัน
		องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 34,220 ล้านบาท (ระบบบำบัดน้ำเสีย 22 แห่ง)	บำบัดน้ำเสียได้ 452,000 ลบ.ม./วัน
			โครงการที่ถูกระงับ 2 โครงการ บำบัดได้ 534,700 ลบ.ม./วัน
		กรุงเทพมหานคร 19,508 ล้านบาท (ระบบบำบัดน้ำเสีย 7 แห่ง)	บำบัดน้ำเสียได้ 992,000 ลบ.ม./วัน
		หน่วยงานอื่นๆ 312 ล้านบาท (ระบบบำบัดน้ำเสีย 8 แห่ง)	บำบัดน้ำเสียได้ 26,700 ลบ.ม./วัน

แผนภูมิที่ 1 งบประมาณและหน่วยงานดำเนินการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

(ที่มา : ส่วนน้ำเสียชุมชน สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ)

ระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่กำลังเดินระบบและกำลังก่อสร้างอยู่ในปัจจุบัน จำนวน 85 ระบบ (ไม่รวมระบบบำบัดน้ำเสียที่ยกเลิก 2 ระบบ ได้แก่ เทศบาลเมืองสระบุรี และเทศบาลตำบลปากแพรก) แบ่งเป็นประเภทหรือชนิดต่างๆ ได้แก่ ระบบบ่อฝังธรรมชาติ (Stabilization Pond; SP) 38 ระบบ ระบบคลองวนเวียน (Oxidation Ditch; OD) 17 ระบบ ระบบบ่อเติมอากาศ (Aerated Lagoon; AL) 14 ระบบ ระบบตะกอนเร่ง (Activated Sludge; AS) 14 ระบบ ระบบแผ่นหมุนชีวภาพ (Rotating Biological Contactor; RBC) 1 ระบบ และระบบ SBR (Sequencing Batch Reactor) จำนวน 1 ระบบ จะเห็นว่าระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อฝังธรรมชาติ เนื่องจาก เป็นระบบที่อาศัยธรรมชาติในการบำบัดน้ำเสีย ดูแลรักษาง่าย และใช้เครื่องจักรอุปกรณ์ที่ไม่ซับซ้อนมาก ไม่ต้องการบุคลากรที่ชำนาญมาก และค่าใช้จ่ายในการเดินระบบต่ำ แต่มีข้อเสียคือ ใช้พื้นที่มากและมักจะมีปัญหาปริมาณสาหร่าย (algae) มีมากเกินไปโดยเฉพาะในบ่อสุดท้าย

5. ปัญหาของการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

ปัญหาส่วนใหญ่ที่ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียทำงานไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากสาเหตุหลักๆ ดังนี้

5.1 ขาดบุคลากรที่ชำนาญด้านการเดินระบบและควบคุมดูแลรักษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีปัญหาขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่โดยตรงในการดูแลและควบคุมระบบ นอกจากนี้บุคลากรที่มารับหน้าที่มักจะมีปัญหาไม่มีความรู้และทักษะด้านการจัดการน้ำเสียและควบคุมดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย

5.2 ขาดความชัดเจนในด้านการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายหรือข้อบังคับด้านการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียที่ควรเป็นนโยบายที่ชัดเจนจากภาครัฐเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

5.3 ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่ชุมชนและประชาชน รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและร่วมตัดสินใจดำเนินการจัดการน้ำเสีย ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมดำเนินการทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

5.4 ขาดงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากไม่มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการ ทำให้ท้องถิ่นละเลยไม่ดำเนินงานระบบอย่างจริงจัง

5.5 บ่อบำบัดน้ำเสียคลองด้านเป็นกรณีตัวอย่างที่มีปัญหาในเรื่องประเด็นนโยบาย เป้าหมาย แผนงาน การสำรวจออกแบบ รวมทั้งงบประมาณโดยรวมซึ่งเมื่อเกิดปัญหาแล้วไม่มีเจ้าภาพที่แท้จริงแก้ไขปัญห การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ระยะ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ภาครัฐควรกดดันให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองซึ่งจะเป็นการระบุตำแหน่งของการขยายตัวของเมืองและกิจกรรมการขยายตัวของเกษตรกรรมหรือปศุสัตว์เพื่อการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ตั้งแต่ต้น ร่วมคิด ให้ข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการจัดการน้ำเสีย ร่วมติดตามตรวจสอบและตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

6.3 ในการจัดสรรงบประมาณสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาจากแผนผังเมือง กำหนดภาระหน้าที่ที่ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมและน้ำเสียพร้อมงบประมาณที่จัดสรรตามแผนการดำเนินการไว้ให้ชัดเจนทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่อท้องถิ่นได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปีไปแล้วท้องถิ่นจะต้องดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมและด้านน้ำเสียด้วย

6.4 นำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังและผลักดันให้มีการจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสียอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดความเป็นธรรมแก่ชุมชนและประชาชนด้วย ทั้งนี้โดยอาจจะเก็บรวมกับค่าน้ำประปาซึ่งจะต้องมีการกำหนดกฎหมายขึ้นมารองรับด้วยรวมทั้งอาจพิจารณารวมหน่วยงานที่ผลิตน้ำใช้และหน่วยงานที่ดูแลด้านการบำบัดน้ำเสียเข้าเป็นหน่วยเดียวกันซึ่งจะทำให้การจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหากไม่ประสงค์จะดำเนินงานและดูแลบำรุงรักษาระบบเองก็สามารถว่าจ้างเอกชนหรือบริษัทที่ปรึกษาที่มีความชำนาญการควบคุมระบบ หรือมอบหมายให้องค์กรจัดการน้ำเสียมาดำเนินการแทนได้

6.6 เสริมสร้างสมรรถนะและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการ มีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียและดูแลบำรุงรักษา

6.7 ภาครัฐจะต้องกวดขันและตรวจสอบการใช้กฎหมายในเรื่องการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะอย่างจริงจัง

6.8 ภาครัฐควรมีระบบบำบัดน้ำเสียระบบอื่นๆนอกจากระบบสามัญ (Conventional Treatment) ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

6.9 ภาครัฐต้องมีความชัดเจนภายหลังการปฏิรูประบบราชการปี 2545 ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ส่วนราชการกำกับดูแล (Regulator) ส่วนราชการดำเนินการเชิงปฏิบัติ (Operator) และส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจดำเนินการในลักษณะการก่อสร้างระบบและปัจจัยประกอบ

6.10 ภาครัฐต้องมีแผนในการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

6.11 ภาครัฐมีจุดอ่อนซึ่งควรแก้ไขในประเด็นต่างๆ ได้แก่ นโยบาย เป้าหมาย แผนงาน แผนปฏิบัติการ แผนงบประมาณ ส่วนราชการรับผิดชอบ และการจัดลำดับความสำคัญรวมทั้งการติดตามประเมินผล

6.12 การดำเนินการเกี่ยวกับโครงการระบบบำบัดน้ำเสียที่มีมูลค่าสูงควรจะให้ห้องคณาจารย์กลาง เช่น สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องทุกด้านรวมถึงการกำหนด Conceptual Design เพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดดังกรณีตัวอย่างโครงการระบบบำบัดน้ำเสียคลองด่าน

6.13 ควรมีการประเมินผลโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียในจังหวัดต่างๆรวมถึงกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความคุ้มค่าการลงทุนและการดำเนินงานให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
